



# ЗВІТ-2024

## Український центр вивчення історії Голокосту

### Зміст

I. Заходи

II. Медіаматеріали/відеозаписи

III. Конференції та зустрічі

IV. Видання



## I. ЗАХОДИ

27 СІЧНЯ

### **XVII щорічний круглий стіл “Українське суспільство і пам’ять про Голокост: досвід сучасної війни проти України”**

Захід відбувся наживо в м. Києві з нагоди Міжнародного дня пам’яті жертв Голокосту.

*“Цей круглий стіл присвячений намаганням зрозуміти, як можна зберегти пам’ять і викладати історичні події Другої світової війни, коли на нас летять бомби і ракети кожного дня. Важливо обговорити викладання у вищій школі цієї теми під час війни. Також важливо сказати, як зберегти експозиції в музеях. Як змінюється взагалі і викладання, і музейна справа і освітня, і наукова в умовах війни.” (п. Анатолій Подольський, голова УЦВІГу)*

Організаторами XVII круглого столу виступили Український центр вивчення історії Голокосту, за підтримки Goethe-Institut в Україні, House of Europe, єврейської громади м. Дюссельдорф, а також Української асоціації юдаїки і магістерської програми з юдаїки Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Усі виступи XVII круглого столу розміщені на офіційному YouTube каналі Центру Фотогалерея XVII круглого столу.

[Усі виступи XVII круглого столу розміщені на офіційному YouTube каналі Центру Фотогалерея XVII круглого столу.](#)



Сесія “Вища школа та виклики у викладанні історії Голокосту під час війни”



Учасники XVII щорічного круглого столу

## СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ

### Інтерактивна виставка “(Не)Дитячі історії” на Вінниччині

За ініціативою вчительки історії Бабинського ліцею п. Оксани Карпини виставка відкрилася в Центрі активності громадян Іллінецької ТГ. Протягом двох тижнів, починаючи з Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту, виставку організованими групами відвідали приблизно 140 осіб, гіді-учениці провели 7 екскурсій для учнів середньої та старшої школи, а також допомогли організувати семінар для бібліотекарів громади. Оскільки виставка була у відкритому доступі - на неї також могли приходити всі відвідувачі Центру активності громадян. Це стало особливістю показу в Іллінцях.

*“Особливо запам'ятався відгук А. Л., це єдиний єврей нашої громади. Він був дуже розчулений виставкою. Навіть запросив дівчат до старої єврейської початкової школи, розповів про єврейську історію міста, про традиції євреїв, хоча завжди відмовляв. Ще дві бабусі, які прийшли в Центр в'язати шкарпетки для ЗСУ, і почали згадувати євреїв свого дитинства. Спогади були дуже теплі, і закінчилися фразою: «хороші були люди, без них вже якось не так».” (п. Оксана, організаторка виставки)*

*“Мені сподобалося вести цю екскурсію, дуже крутий досвід. Було самій цікаво дізнатися стільки нового і донести іншим, моїм слухачам. Розбавляли її трошки своїми історіями, нашого села. ... Хотілося ще б більше детальніше вивчити історії усіх людей і ще б пару таких історій.” (п. Зоряна, гід)*

#### [Фотогалерея](#)

#### [Сайт виставки “\(Не\)Дитячі історії”](#)

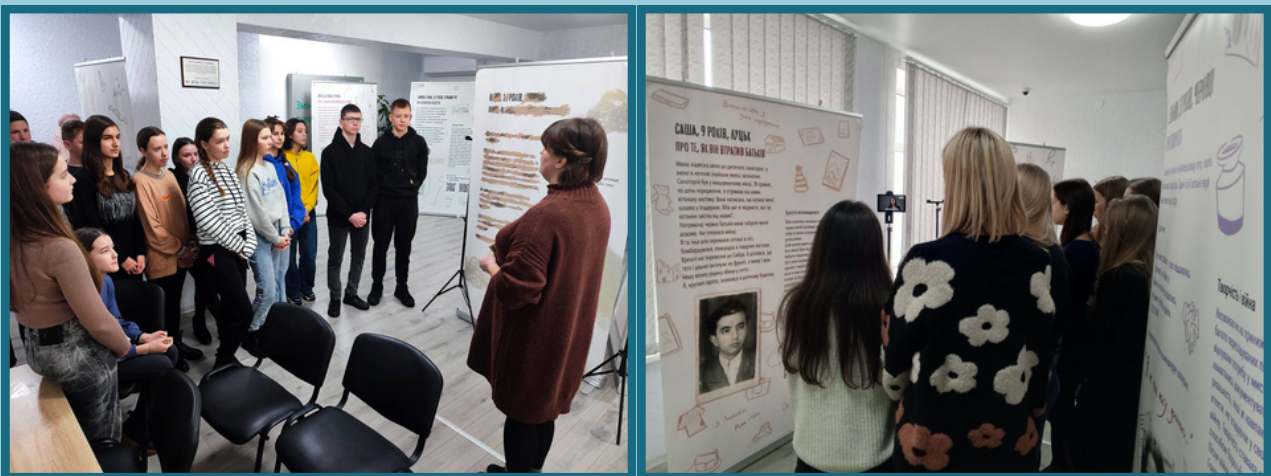
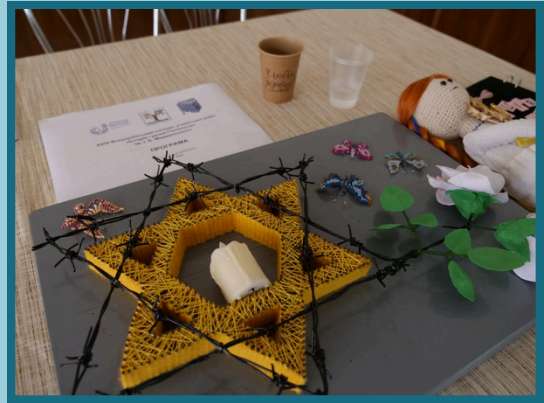


Фото з виставки: Центр активності громадян Іллінецької ТГ

## 11-15 БЕРЕЗНЯ

### Серія вебінарів XIV Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт “Історія та уроки Голокосту ім. І. Б. Медвинського”

Захід, організований для підготовки дослідницьких і творчих робіт. У вебінарах взяли участь понад 30 учнів та керівників із різних областей України. Під час вебінару розглядалися питання вибору тем, підходів до дослідження та оформлення робіт.



Робота “Метелики”  
Смовського Максима

## 12-13 ТРАВНЯ

### XXIV Всеукраїнський конкурс учнівських робіт “Історія і уроки Голокосту” ім. І. Б. Медвинського

До фінальної частини конкурсу було допущено 39 робіт. Учасники представляли роботи в чотирьох номінаціях: дослідницькій, просвітницькій, художній і творчій. Окрім захистів, учасники й учасниці мали змогу взяти участь у музично-філологічному практикумі, який провела історикinja Надія Уфімцева. Наукові керівники і керівниці обговорили освітній потенціал виставки «Бабин Яр: Дзеркала смерті» з її автором, старшим науковим співробітником Музею історії міста Києва Віталієм Нахмановичем. Обов'язковими пунктами програми стали екскурсія до синагоги і лекція художниці і мистецтвознавиці Ірини Климової про історію єврейського мистецтва.

[Результати XXIV Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт “Історія і уроки Голокосту” ім. І. Б. Медвинського](#)  
[Фотогалерея конкурсу](#)



Практикум для учасників та учасниць



Учасники та учасниці конкурсу

**18-19 ТРАВНЯ**

**Відбувся семінар “Вчимося з минулого – діємо заради майбутнього”**

Семінар є спільним заходом Інституту ім. Ольги Ленгель (The Olga Lengyel Institute, New York) та Українського центру вивчення історії Голокосту за фінансування Інституту вивчення та викладання Голокосту і прав людини ім. Ольги Ленгель.

Учасниці та учасники з різних куточків України, з різним життєвим і професійним досвідом, з різними ідеями та думками, обговорювали важливі питання минулого, сьогодення і майбутнього, разом та індивідуально кожен для себе розробляли план дій.

Зокрема:

- Під час групової роботи проаналізували нові методи, підходи, виклики до навчання про історію Голокосту та права людини в контексті війни, що триває.
- Більше дізналися про міждисциплінарний підхід до навчання про Голокост, права людини та міжкультурної освіти.
- Ознайомилися з українським виданням навчальних матеріалів “Вчимося з минулого – діємо заради майбутнього”.

*“... два дні пройшли недаремно, і все почуте точно стане у пригоді. Один з очевидних висновків семінару можу сформулювати так: «Історія євреїв в Україні — це неодмінна історія України». Досліджувати Голокост, Голодомор і сучасні російські військові злочини необхідно, а ще важливішим є правильно викладати їх молодому поколінню, яке будуватиме Україну майбутнього.”* (п. Костянтин Голобородов, учитель історії, м. Одеса)

[Фотогалерея](#)



Спільне фото



Робота учасників в групах

## ТРАВЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ

### Інтерактивна виставка “(Не)Дитячі історії” знову відвідала Чернівці

Цього разу виставку зажадала прийняти в себе Чернівецька гімназія № 17, а ініціаторкою виступила вчителька історії та правознавства Варвара Боднарюк. Учениці та учні 7-9 класів зголосилися бути ведучими виставки й за місяць експонування провели екскурсії для більше як 400 осіб, учениць та учнів своєї школи, інших шкіл міста та навіть мера Чернівців та іноземної делегації з міста Дюссельдорфа (Німеччина) на чолі з мером цього міста.

*“Мені сподобалося те, що ми вільні і ми можемо доносити свою думку іншим як хочемо, проводити виставку як хочемо; ще сподобалось що ми спокійно можемо спілкуватись з відвідувачами і те, що вони також вільно можуть висловити свою думку. Це хороший досвід і приклад боротьби колись та тепер. Я могла акцентувати увагу на багатьох моментах 11 історій, кожен раз мені це давалося зовсім по-різному. Ця виставка навчила мене бути більш відкритою, комунікувати, сприймати себе такою, якою я є.”*  
(п. Катерина, гід)

[Сайт школи та фотогалерея](#)



Фото з виставки Чернівецької гімназії № 17

## 12-13 ЧЕРВНЯ

### У Києві відбувся науково-методичний франко-український семінар “Історія геноцидів в Україні: вивчення досвіду та виклики сучасності”

Його організаторами виступили паризький Меморіал Шоа та Український центр вивчення історії Голокосту за підтримки Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса.

В стінах ІПіЕнд зібралися понад двадцять учасниць та учасників: вчителі з міста Києва, а також ті, хто власним коштом приїхали на семінар з Київської, Волинської, Черкаської, Хмельницької, Дніпропетровської, Рівненської, Кіровоградської областей.

За два дні вдалося провести серію жвавих обговорень та кілька практикумів, які розкрили теми, пов'язані з історією та пам'яттю про Голокост та інші геноциди на теренах України у світовому контексті, а також методичні та етичні особливості навчання про ці теми. Звісно ж, обговорення не минули без порівняння воєн та геноцидів минулого з сучасною війною, повномасштабним вторгненням та злочинами російських окупантів на теренах України.

*“З чим я їду після семінару до своїх вихованців? Дидактичні підходи до роботи з фотоматеріалами, інформація про нові музеї, дискусійні питання Голодомору, палітра геноцидів нашої історії та сьогодення. І головне — переконання, що пам'ять — це зброя. Усвідомлюю сама і маю транслювати своїм учням і ученицям, що культура пам'яті про Другу світову війну сьогодні допомагає протистояти культурному та історичному стиранню, вистояти проти агресора та перемогти ворога.”*

*(п. Тетяна Москаленко, директорка, вчителька історії Богуславецького НВК*

*ім. М. О. Максимовича, Черкаська область)*

### [Фотогалерея](#)



Учасники та учасниці семінару



Робота в групах

## 15-16 ЧЕРВНЯ

### У Львові відбувся дводенний науковий семінар для освітян “Історія геноцидів в Україні: вивчення досвіду та виклики сучасності”

Захід організований Українським центром вивчення історії Голокосту та Меморіалом Шоа (Париж).

Протягом двох днів учасники та учасниці семінару мали можливість долучитися до різноманітних занять, лекцій та практикумів, присвячених історії та пам'яті про геноциди на теренах України у світовому контексті. Учасники та учасниці не лише слухали експертні лекції, а й брали участь в дискусіях, обговореннях та практичних заняттях, що сприяло глибшому розумінню і переосмисленню історичних подій. Серед ведучих на семінарі виступали провідні українські та французькі науковці.

#### [Фотогалерея](#)



Практична робота учасниць

## 13-17 СЕРПНЯ

### Щорічний семінар-школа “Історія Голокосту в Україні: вивчення, викладання, пам'ять”

Протягом 5 днів учасники мали можливість взяти участь в лекціях, дискусіях, тренінгах, обговореннях, розглянути різноманітні аспекти історії Голокосту на теренах України та Європи, політику тоталітарних режимів, українсько-єврейські взаємини в міжвоєнний період та під час Голокосту, особливості ідеології нацистського антисемітизму, міждисциплінарні підходи до історії Голокосту, інші геноциди Другої світової війни та сучасності, питання історичної пам'яті, вплив війни росії проти України на дослідження, викладання та пам'ять про Голокост та інші актуальні теми.



*“Враження від семінару надзвичайно приємні. Справді важливо в сучасних умовах поглиблювати знання з теми Голокосту, тому що доля євреїв якраз суголосна з нами, українцями, в сучасних умовах, є багато схожого. Важливо шукати шляхи вирішення власне нашого питання, спираючись на історію. Дякую всім лекторам, всім учасникам, які дійсно за цей семінар стали хорошими друзями, знайомими. Дякую за атмосферу, за позитив, за цікавий виклад думок і, найголовніше, як для мене, предметника, за практичні кейси, які буду використовувати у подальшій роботі.”*

*(п. Сергій Гаврилюк, приватна школа “Афіни” м. Києва)*

Семінар-школа проходив за фінансової підтримки Міжнародного проєкту “Слідами пам'яті” Єврейської громади Дюссельдорфу, Вааду України та Посольства Держави Ізраїль в Україні.

### [Фотогалерея](#)



Учасники та учасниці семінару-школи



Робота в групах

### **4-6 ЖОВТНЯ**

**У Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича відбувся науково-методичний семінар для викладачів вищих навчальних закладів “Викладання історії Голокосту у вищій школі”**

На семінарі Учасники обговорили, як викладається історія Голокосту у вищих навчальних закладах України, з якими викликами стикаються викладачі, а також обмінялися найкращими практиками та досвідом викладання з усієї України.

Серед учасниць та учасників - викладачі вищих навчальних закладів з усієї країни, котрі мають досвід впровадження теми Голокосту або пов'язаних тем у викладання для студентів ВНЗ різних спеціальностей, а також запрошені експерти.

Організатором семінару є Український центр вивчення історії Голокосту у співпраці та за фінансової підтримки Міжнародного проекту “Стежками пам’яті II” Єврейської громади Дюссельдорфа.

### Фотогалерея



Учасники та учасниці семінару



Заняття під час семінару

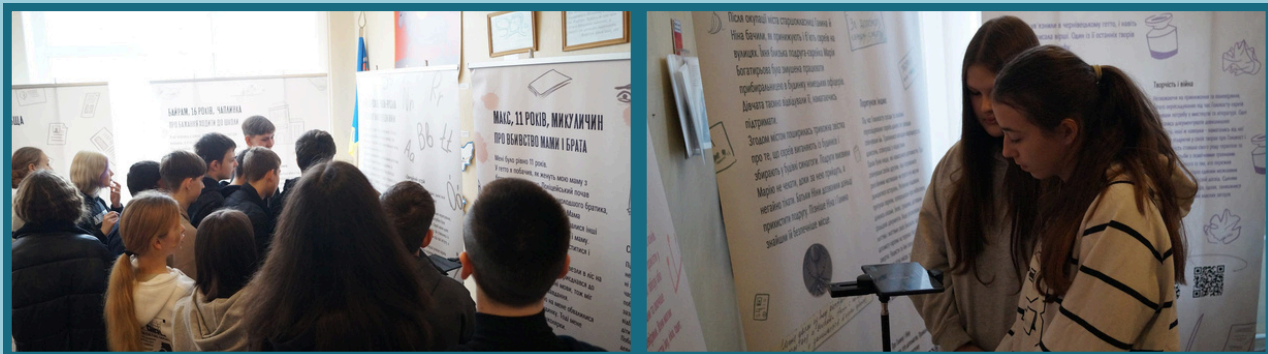
### **ЛИСТОПАД**

**Цього місяця Над “(Не)Дитячими історіями” працювали наші колеги з Козелецького ліцею №3, Чернігівської області**

Попри складні умови для роботи, шестеро гідів – учні та учениця 8, 9 й 10 класів – та їхній вчитель п. Ігор Карась змогли ознайомити з матеріалами виставки більше 300 осіб, учнів 6-11 класів та вчителів місцевих шкіл.

*“Виставка “(Не)Дитячі історії” справила на мене дуже сильне враження. Як учню, вона допомогла мені краще зрозуміти події, яким вона присвячена. Як гід, я побачив, наскільки важливо розповідати про ці історії, адже вони вчать нас співчуттю, людяності та важливості пам’ятати складні сторінки історії...” ( п. Андрій, гід)*

### ФОТО З ВИСТАВКИ



Фотографії Козелецького ліцею №3

## II. МЕДІАМАТЕРІАЛИ/ ВІДЕОЗАПИСИ

**18 січня** — До Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту в Музеї історії України у Другій світовій війні було проведено дискусію “Голокост в Україні як чинник руйнування етнічного розмаїття. Музейні аспекти”. У заході взяли участь провідні науковці, зокрема Анатолій Подольський. [Запис заходу](#)

**27 січня** — інтерв'ю Анатолія Подольського на ТК “Київ”, присвячене Міжнародному дню пам'яті жертв Голокосту. [Запис інтерв'ю](#)

**15 березня** — XIII Всеукраїнські (з міжнародною участю) драгоманівські читання молодих істориків “Україна в європейській та світовій історії: сучасний науковий та освітній дискурс”. [Відеозапис доповідей конференції](#)

**2 квітня** — публічна лекція Анатолія Подольського у Київському кооперативному інституті бізнеса і права. Тема лекції: “Загрози тоталітаризму сьогодні. Порівняння злочинів нацизму і сучасної російської ідеології у війні проти України”. [Більше про зустріч](#)

**13 квітня** — інтерв'ю Анатолія Подольського на каналі “10 запитань історика”. Тема розмови: Банальність зла: від Аушвіцу до Маріуполя. [Запис розмови](#)

**25 квітня** — лекція Анатолія Подольського “Загрози тоталітаризму сьогодні. Порівняння злочинів нацизму і сучасної російської ідеології у війні проти України (теоретичні та методологічні аспекти)” на базі навчально-методичного центру факультету історії і права ХНПУ імені Г. С. Сковороди. [Більше про зустріч](#)

**9 травня** — зустріч в бібліотеці ім. Ошера Шварцмана з нагоди Дня пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років. [Запис розмови](#)

**27 вересня** — розмова з Анатолієм Подольським про пам'ять й осмислення трагедії Бабиного Яру на каналі Суспільне Культура. [Запис розмови](#)

**29 вересня** — Анатолій Подольський дає інтерв'ю новинам “Подобиці” до Дня пам'яті жертв Бабиного Яру. [Запис інтерв'ю](#)

**29 вересня** — інтерв'ю Анатолія Подольського в ефірі Суспільне: новини з нагоди Дня пам'яті жертв Бабиного Яру. [Запис інтерв'ю](#)

**5 жовтня** — Інтерв'ю з координаторкою напряму формальної освіти УЦВІГ Ольгою Лімоною на Громадському радіо про проблеми й зрушення у питанні пам'ятання Голокосту. [Запис інтерв'ю](#)

**13 листопада** — розмова з Анатолієм Подольським про збереження пам'яті про жертв Голокосту в умовах війни, що триває, в рамках інтерактивного проєкту “Дім пам'яті”. [Запис інтерв'ю](#)

### III. КОНФЕРЕНЦІЇ ТА ЗУСТРІЧІ

16-21 ЧЕРВНЯ

У м. Люблін (Республіка Польща), проходив міжнародний семінар “Unveiling “Aktion Reinhardt”: A Multi-Perspective Exploration”, на якому Український центр вивчення історії Голокосту представили Міхеєва Анастасія та Юрчишин Леся.

Більше інформації [ТУТ](#)



Фотографії Лесі Юрчишин з семінару

5-7 ЧЕРВНЯ

У м. Львові відбулася конференція “На зламі історії: шлях до справедливості для жертв війни в Україні”

Конференція, організована в рамках Програми USAID “Права людини в дії”, що імплементується Українською Гельсінською спілкою з прав людини, була присвячена експертним дискусіям щодо різних аспектів перехідного правосуддя, зокрема документуванню та розслідуванню грубих порушень прав людини, встановленню історичної правди, меморалізації та відшкодуванню шкоди.

Анатолій Подольський взяв участь в обговоренні “Чи допоможе історична правда порозумітися?”. Під час цієї панелі експерти обговорили, як історія стає зброєю у війні, як встановити історичну правду, чи може українське суспільство подолати розбіжності на підставі спільного бачення причин, перебігу і наслідків війни, і як сформувати цілісну історичну картину про події війни для подальшого повоєнного врегулювання. [Посилання на запис](#)

28-29 ЖОВТНЯ

У Бухаресті відбулася Міжнародна конференція на тему “Спотворення та вивчення історії Голокосту: поточні та нові виклики. Національні заходи”

Організатором конференції виступило Міністерство закордонних справ Румунії за підтримки Діючого голови ОБСЄ та Міжнародного альянсу пам'яті жертв Голокосту (IHRA), у консультації з Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ (БДІПЛ)

Учасниками міжнародного заходу були вчені, освітяни, державні діячі, дипломати з близько 10-ти країн Східної та Центральної Європи, а також представники США, Великої Британії та Ізраїлю. Україну на цій міжнародній конференції представляв керівник Українського центру вивчення історії Голокосту Анатолій Подольський.

[Відеозапис відкриття конференції](#)

[Фотозвіт](#)



[Фотографії з сайту організаторів](#)

## **22 ЛИСТОПАДА**

**Екскурсія Національним історико-меморіальним заповідником “Бабин Яр”** для студентів факультету образотворчого мистецтва і дизайну Університету Грінченка.

[Більше про захід](#)



Фотографії Факультету образотворчого мистецтва і дизайну  
Університету Грінченка

## IV. ВИДАННЯ

### Навчальні матеріали “Нацистський геноцид ромів на території України 1941-1944 рр.”

Ці навчальні матеріали мають велике значення для повернення історії ромів в історію та культуру сучасної України й відкривають нам трохи світ ромського життя та трагічні події геноциду ромів в роки тієї війни.

Однією з великих переваг матеріалів є використання свідчень очевидців, спогадів тих, хто пережили Другу світову війну та нацистську окупацію. Через персональні історії ромів ми маємо можливість дізнатись про долю всієї спільноти в часи екстремального насильства, якими була війна та окупація.

Нові матеріали – це в тому числі результат плідної творчої, наукової та методичної співпраці німецьких та українських інституцій, передовсім Просвітницької організації з питань пам'яті та миру (Bildungswerk für Erinnerungsarbeit und Frieden, Berlin) та Українського центру вивчення історії Голокосту.



### Видання проєкту “Мережа пам’яті”

У 2024 році виклали в загальний доступ усі видання 2023 року в рамках міжнародного проєкту “Мережа пам’яті”. Видання є результатом кропіткої дослідницької роботи істориків та історикинь проєкту.

## Інформаційно-педагогічний бюлетень "Уроки Голокосту" за 2024 рік

Бюлетень висвітлює ключові події, проєкти, конференції та семінари Центру, висвітлює актуальні наукові дослідження, методичні розробки та освітні ініціативи. Він об'єднує наукові матеріали, методичні рекомендації, аналітичні огляди й інтерв'ю з дослідниками та освітянами. Бюлетень служить платформою для обміну досвідом і новими ідеями між вчителями, науковцями, музейниками та всіма, хто працює у сфері історичної освіти.

[Число № 1 \(77\), січень – березень, 2024 р.](#)

[Число № 2 \(78\), квітень – червень, 2024 р.](#)

[Число № 3 \(79\), липень – вересень, 2024 р.](#)

[Число № 4 \(80\), жовтень – грудень, 2024 р.](#)



Команда Українського центру вивчення історії Голокосту продовжує свою роботу, залишаючись відданими спільній меті. Ми вдячні нашим партнерам та активним учасникам і учасницям наших проєктів, адже саме завдяки вашій підтримці наша діяльність можлива.

Лише завдяки захисникам та захисницям із Сил оборони України – серед них багатьом нашим колегам і друзям – ми досі маємо привілей працювати.